

İSTANBUL KONVENSIYASI DÖRD PRİNSİPƏ ƏSASLANIR

Qadınlara qarşı zorakılıq və məişət zorakılığının qarşısının alınması və ona qarşı mübarizə haqqında Avropa Şurası Konvensiyası

QABAQLAMA

MÜDAFİƏ

CİNAYƏT TƏQİBİ

**ƏLAQƏLƏNDİRİLMİŞ
SİYASƏTLƏR**

Translation co-funded
by the European Union

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

QABAQLAMA

İstanbul Konvensiyasını ratifikasiya edən dövlət aşağıdakı tədbirləri görməlidir:

Media və özəl sektoru təşviq etmək

Hörmətə əsaslanan gender rollarını möhkəmləndirən və qadınlara qarşı zorakılığa bəraət qazandıran yanaşmaları şübhə altına alan standartlar müəyyənləşdirməyə media və özəl sektoru təşviq etmək

Maarifləndirmə kampaniyaları

Müxtəlif zorakılıq formaları, onların dağıdıcı xarakteri və qadınlara və uşaqlara göstərdiyi təsirlər barədə məlumatlılığı artırmaq

Zorakılığın yolverilməzliyinə və kişilərlə qadınlar arasında bərabərliyə dair təhsil

Təhsilin bütün səviyyələrində tədris planlarına gender bərabərliyi, gender əsaslı zorakılıq, mübahisələrin qeyri-zorakı yolla həlli barədə tədris materiallarını daxil etmək

Gender stereotiplərinə qarşı mübarizə

Qadın və kişilərin sosial və mədəni davranış modellərində dəyişiklikləri təşviq etmək

Qadınların səlahiyyətlərini genişləndirmək

Qadınların səlahiyyətlərinin genişləndirilməsi üçün proqramlar qəbul etmək və fəaliyyətlər həyata keçirmək və insan hüquqları nöqtəyi-nəzərindən müdafiəyə ehtiyacı olan şəxslərin xüsusi tələbatlarını ödəmək

Zorakılıq törətmiş şəxslər üçün proqramlar qəbul etmək

Məişət zorakılığı və cinsi zəmində qanun pozuntusu törədən şəxsləri təkrarən pozuntu törətməmələri üçün qeyri-zorakı davranış tərzini qəbul etməyə öyrətmək məqsədilə proqramlar müəyyən etmək

Kişilərin və oğlanların rolu

Zorakılığın qarşısının alınmasında kişilərin və oğlanların fəal iştirak etməsini və bu işə töhfə verməsini təşviq etmək

Mütəxəssislərin təlimləndirilməsi

Zorakılıq əməllərinin qurbanları və ya bu əməlləri törətmiş şəxslərlə işləyən mütəxəssislərə zorakılıq hallarını aşkar etmələri və onlara reaksiya göstərmələri, eləcə də bu şəxsləri lazımi yerə yönləndirmələri üçün təlim keçmək

MÜDAFİƏ

Dövlət tərəfindən görülən bütün müdafiə tədbirlərinin kökündə qurbanların və şahidlərin təhlükəsizliyi və ehtiyacları dayanmalıdır. Onların hüquqlarına aşağıdakılar daxildir:

Hüquqları barədə məlumatlandırılmaq

Qurbanlara hüquqları haqqında, harada və necə yardım ala biləcəkləri barədə onların anlama biləcəkləri dildə məlumat verilməlidir

Dəstək xidmətləri

Qurbanlar qadınlar üçün nəzərdə tutulan, əksər hallarda qadınlar tərəfindən təqdim edilən və konkret zorakılıq növünə aid olan ixtisaslı dəstək xidmətlərinə çıxış imkanına malik olmalıdırlar. Qurbanlar, hüquqi məsləhət/yardım, psixoloji məsləhət, maliyyə yardımı, sığınacaq təminatı, təhsil, səhiyyə xidmətləri, sosial xidmətlər və məşğulluq kimi ümumi xidmətlərə də çıxış imkanına malik olmalıdırlar

Regional və beynəlxalq şikayət mexanizmləri

Qurbanlar regional və beynəlxalq şikayət mexanizmləri barədə məlumatlandırılmalı və onlara çıxış imkanına malik olmalıdırlar

Sığınacaqlar

Qurbanlar qadınlar və uşaqlar üçün nəzərdə tutulan, asanlıqla əlçatan olan yerli (lokal) sığınacağa çıxış imkanına malik olmalıdırlar

Zorlamaya və ya cinsi zorakılığa məruz qalanlar üçün böhran mərkəzləri

Qurbanlar yaxınlıqda yerləşən, asanlıqla əlçatan olan, onlara operativ tibbi məsləhətlər verən, mənəvi travmalarını müalicə edən mərkəzə və ekspertiza xidmətlərinə çıxış imkanına malik olmalıdırlar

Zorakılıq barədə dövlət orqanlarına məlumat vermək

Gələcək insidentlərin qarşısının alınması üçün hər kəs zorakılıq aktları barədə müvafiq dövlət orqanlarına məlumat verməyə təşviq edilməli və əsaslandırılmış hallarda konfidensiallığa dair normalar əməkdaşların bu cür məlumatlar verməsinə mane olmamalıdır

Təcili uzaqlaşdırma orderləri

Bunlar polisə səlahiyyət verir ki, məişət zorakılığı törətmiş şəxsi müəyyən müddətə evindən kənarlaşdırsın və ona zərər çəkmiş şəxsdən uzaq durması barədə göstəriş versin

Mühafizə və məhdudlaşdırma orderləri

Qurbanın üzərinə heç bir xərc qoyulmadan dərhal müdafiə ilə təmin edilməsi üçün bu cür orderlərin qəbul edilməsi asanlıqla əlçatan olmalıdır

Qəyyumluq və uşaqlarla görüş hüquqlarının təmin edilməsi

Əvvəllər zorakılıq halları baş veribsə, uşağa münasibətdə qəyyumluq və görüş barədə qərarlar qəbul edilərkən uşağın və zərər çəkmiş şəxsin hüquqlarına və təhlükəsizliyinə üstünlük verilməlidir

Ödənişsiz xidmət göstərən 24/7 qaynar xətlər

Qurbanlar bütün ölkə üzrə onlara ixtisaslı yardım göstərən və onları müvafiq xidmətlərə yönləndirən ödənişsiz və konfidensial 24/7 qaynar xətlərə çıxış imkanına malik olmalıdırlar

Şahid uşaqların hüquq və ehtiyacları

Zorakılığın şahidi olmuş uşağın üstün maraqları nəzərə alınmalı və ona yaşına uyğun sosial-psixoloji məsləhət xidmətləri göstərilməlidir

CINAYƏT TƏQİBİ

İstanbul Konvensiyasını ratifikasiya edən dövlət aşağıdakıları təmin etməlidir:

Hüquq-mühafizə tədbirləri və məhkəmə icraatı

Qanunpozucuları üçün çəkindirici sanksiyalar

Cinayət əməlləri və müdafiə əməllərinin pozulması müvafiq cinayət və digər hüquqi sanksiyalara, o cümlədən azadlıqdan məhrum etmə, ekstradisiya polisin nəzarəti altına vermə və valideynlik hüquqlarından məhrum etməyə səbəb olmalıdır

Səmərəli ictimai ittiham

Zorakılıq əməlləri barəsində cinayət təqibi aparılarkən nəzərə alınmalıdır ki, qadınlar zorakılığa daha çox məruz qalırlar və istintaqın və ya məhkəmə icraatının aparılması zərər çəkmiş şəxsin ifadə və ya şikayət verməsindən asılı olmamalı və hətta şəxs ifadəsini və ya şikayətini geri götürdükdə belə, davam etdirilməlidir

Ağırlaşdırıcı halların nəzərə alınması

Ağırlaşdırıcı halların, o cümlədən zərər çəkmiş şəxsin təqsirləndirilən şəxslə intim və ya yaxın münasibətdə olması, aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan şəxsə qarşı cinayət törədilməsi və ya cinayətin uşağın yanında törədilməsi, digər şəxslərlə əlbir olmaqla törədilməsi, zorakılığın və ya psixoloji ziyanın səviyyəsinin həddən artıq yüksək olması, silahla hədələmə, yaxud təqsirləndirilən şəxsin analoji xarakterli cinayətə görə əvvəllər məhkum edilməsi kimi halların nəzərə alınması təmin edilməlidir

Qadınlara qarşı zorakılığın kriminallaşdıran qanunvericilik

Fiziki, psixoloji və cinsi zorakılığın, cinsi qısnamanı, cinsi təqibi, qadın sünnetini, məcburi nikahı, məcburi abortu və məcburi sterilizasiyanı kriminallaşdıran qanunlar qəbul edilməlidir. İştirakçı dövlətlər mədəniyyətin, ənənənin və ya "şərəf" anlayışının zorakılığa bəraət qazandıran hal hesab edilməməsini təmin etməlidirlər

Səmərəli polis təhqiqatı

Hüquq-mühafizə orqanları yardım üçün müraciətlərə dərhal reaksiya göstərməli, təhlükəli vəziyyətlərin öhdəsindən lazımı qaydada gəlməyi bacarmalı və qadınlara qarşı zorakılıq barəsində bütün müraciətləri araşdırmalıdırlar

Zərər çəkmiş şəxslərin hüquqları

Zərər çəkmiş və şahid uşaqların müdafiəsi

- Uşaqlar xüsusi müdafiə tədbirləri ilə təmin edilməlidirlər
- Cinsi zorakılıq, məcburi nikah, məcburi qadın sünneti və məcburi abort və ya sterilizasiyanın qurbanı olan uşaqların yetkinlik yaşına çatdıqdan sonra cinayət təqibinin başlanmasına dair ərizə ilə müraciət etmələri üçün qanunvericilikdə kifayət qədər müddət nəzərdə tutulmalıdır

Risqlərin əlaqələndirilmiş şəkildə qiymətləndirilməsi

Bu qiymətləndirmə müvafiq orqanlarla və təsisatlarla əməkdaşlıq şəraitində aparılmalı, bu zaman hüquq pozuntusunun təkrarən törədilməsi və qanunpozucusunun odlu silah daşması və ya odlu silahlardan istifadəyə çıxışının olması, habelə istintaqın aşkara çıxara biləcəyi hər hansı yeni məlumatlar nəzərə alınmalıdır

Qurbanın qınanmaması

İstintaq və məhkəmə prosesi zamanı bütün mərhələlərdə zərər çəkmiş şəxslərə hörmətlə yanaşılmalı, onları qınağa məruz qoyan və onların əlavə iztirablarına səbəb olan yanaşmalara, davranışlara və təcrübəyə yol verilməməlidir

Zərər çəkmiş şəxslərin şəxsi həyatının toxunulmazlığı hüququ

- Zərər çəkmiş şəxsin şəxsi həyatının toxunulmazlığı və nüfuzunun qorunması təmin edilməli və onunla təqsirləndirilən şəxs arasında təmasın olmasına imkan daxilində yol verilməməlidir
- Zərər çəkmiş şəxslərin sübutları təqdim etmələrinə və ehtiyaclarını və narahatlıqlarını birbaşa və ya nümayəndədən istifadə etməklə bildirmələrinə imkan yaradılmalıdır
- Zərər çəkmiş şəxslər kommunikasiya texnologiyaları vasitəsilə və yaxud ən azı təqsirləndirilən şəxsin iştirakı olmadan məhkəmə zalında ifadə vermək imkanına malik olmalıdırlar
- Mülki və ya cinayət işi üzrə icraatda zərər çəkmiş şəxsin hadisənin seksual təfərrüatlarını bildirməsinə yalnız məqsədəuyğun və zəruri olan hallarda icazə verilir

Zərər çəkmiş şəxslərin məlumatlandırılmaq və dəstək almaq hüququ

- İşin gedişatı və nəticəsi barədə məlumatlandırılmaq
- Zərər çəkmiş şəxsin hüquqları barədə məlumatlara və bu hüquqları və maraqlarını təmsil etməkdə ona yardım edəcək lazımi dəstək xidmətlərinə çıxış əldə etmək imkanına malik olması
- İstintaq və məhkəmə icraatı dövründə hökumət və qeyri-hökumət təşkilatları və məişət zorakılığı məsələləri üzrə məsləhətçilər tərəfindən dəstək və yardımın göstərilməsi
- Hüquqi yardım almaq və pulsuz hüquqi yardımla təmin edilmək hüququ
- Ehtiyac olduqda müstəqil və sərəfətli tərcüməçilərlə təmin edilmək hüququ
- Qanuna müvafiq olaraq, zorakılıq törədənlərdən kompensasiya tələb etmək və qabaqlama və müdafiə vəzifələrini yerinə yetirmədikləri təqdirdə dövlət orqanları barəsində məhkəməyə şikayət etmək

Zərər çəkmiş şəxslərin istintaq və məhkəmə icraatı dövründə müdafiəsi

- Zorakılıq qurbanları və onların ailələri ibtidai araşdırma və məhkəmə icraatının bütün mərhələlərində təhdiddən, qisasdan və təkrarən zorakılıq qurbanı olmaqdan müdafiə edilməlidirlər
- Mübahisələrin həllinin alternativ variantları, məsələn, mediasiya məcburi olmamalıdır
- Zərər çəkmiş şəxs qanunpozucusunun cəzadan azad edilməsi və ya azadlığa buraxılması barədə məlumatlandırılmalıdır

ƏLAQƏLƏNDİRİLMİŞ SİYASƏTLƏR

İstanbul Konvensiyasını ratifikasiya edən dövlət
aşağıdakı tədbirləri görməlidir:

Qurumlararası əməkdaşlıq

Məhkəmə, prokurorluq və hüquq-mühafizə orqanları, yerli və regional orqanlar və QHT-lər arasında səmərəli əməkdaşlığı təmin edən müvafiq mexanizmlərin mövcud olmasını təmin etmək

Vətəndaş cəmiyyəti və QHT-ləri dəstəkləmək və onlarla birgə fəaliyyət göstərmək

İstanbul Konvensiyasının icra olunmasında onları, dövlət orqanları ilə yanaşı, dəyərli tərəfdaşlar sırasına daxil etmək

Fəaliyyətləri əlaqələndirmək və Konvensiyanın tətbiqinə nəzarət etmək

İstanbul Konvensiyası ilə bağlı əlaqələndirmə, icra, monitoring və qiymətləndirmə fəaliyyətlərinə nəzarət üçün dövlət orqanı yaratmaq və ya təyin etmək

İnsan hüquqlarına əsaslanan siyasətlər hazırlamaq

Qadınlara qarşı zorakılığın bütün formalarının qarşısının alınması və onlarla mübarizə aparılması üçün qurbanların maraqlarını ön plana çəkən qanunlar qəbul etmək

Bütövlükdə cəmiyyətin reaksiyasına nail olmaq

İstanbul Konvensiyası bütövlükdə cəmiyyətə aydın bir ismarıç göndərir. Hər kəs başa düşməlidir ki, qadınlara qarşı zorakılığa və məişət zorakılığına dözümlü yanaşılmamalıdır

Siyasətlər və xidmətlər üçün maliyyələşdirməni təmin etmək

İstanbul Konvensiyasının yerinə yetirilməsində iştirak edən bütün tərəfdaşlar, o cümlədən qeyri-hökumət təşkilatları adekvat şəkildə maliyyələşdirilməlidir

Hərtərəfli qanunvericilik bazası və gender amilini nəzərə alan siyasətlər hazırlamaq

İstanbul Konvensiyasının əhatə etdiyi bütün növ zorakılıqların qarşısını almaq üçün qanunlar və dəstəkləyici tədbirlər qəbul edilməlidir

Tədqiqatlar aparmaq və məlumatlar toplamaq

Qadınlara qarşı geniş yayılan bütün zorakılıq formalarına və onlara qarşı tədbirlərin səmərəliliyinə dair məlumatları toplamaq və müqayisə etmək, eləcə də onlarla əlaqədar tədqiqatlar aparmaq və bu məlumatları müqayisəli təhlil və əməkdaşlığın təşviqi üçün ictimaiyyətlə və digər dövlətlərin analoji qurumları ilə bölüşmək

www.coe.int/conventionviolence

www.coe.int

Avropa Şurası qitənin insan hüquqlarını müdafiə edən aparıcı təşkilatıdır. Avropa İttifaqına üzv olan bütün dövlətlər daxil olmaqla, təşkilat 47 üzv dövlətdən ibarətdir. Avropa Şurasının bütün üzv dövlətləri insan hüquqları, demokratiya və qanunun aliliyini qorumağı nəzərdə tutan Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasını imzalamışdır. Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi Konvensiyanın üzv dövlətlərdə tətbiq edilməsinə nəzarət edir.

Translation co-funded
by the European Union

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Bu tərcümə Avropa İttifaqının və Avropa Şurasının birgə maliyyələşdirdiyi "Azərbaycanda İstanbul Konvensiyası və digər gender bərabərliyi standartlarına dair məlumatlılığın artırılması" layihəsi çərçivəsində hazırlanıb. Burada ifadə olunan fikirlər hər iki tərəfin rəsmi mövqeyini əks etdirməyə bilər.